

Qorti tal-Appell

(Kompetenza Inferjuri - Ghawdex)

Imhalled Dr. Anthony Ellul

Appell numru: 8/2015AE

Seduta tal-Gimgha, 3 ta' Marzu 2017

Mary Xiberras (appellanti)

vs

Classic Real Estate Ltd (appellata)

- 1. Din hija kawża għall-ħlas ta' €4,250.33 allegatament dovuti mis-soċjeta` konvenuta lill-attriċi bħala kumpens għal *leave* mhux uttilizzat.**
2. Fir-rikors tagħha pprezentat fil-11 ta' Ġunju 2015 quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Inferjuri, l-attriċi Mary Xiberras talbet li s-soċjeta` konvenuta tiġi kkundannata tħallasha s-somma ta' €4,230.33 in linea ta' "*pagi u benefiċċji*" rigwardanti impieg li kellha magħha. Bl-ispejjeż kollha kontra l-istess soċjeta` konvenuta.
3. Fir-risposta preżentata fit-2 ta' Lulju 2015 is-soċjeta` konvenuta eċċepiet illi t-talbiet huma infondati fil-fatt u fid-dritt, u li l-azzjoni hija preskritta ai termini tal-Artikolu 2147(c) tal-Kodiċi Ċivili.
4. Permezz ta' nota pprezentata fit-3 ta' Novembru 2015, is-soċjeta` konvenuta indikat ukoll l-Artikolu 47(1) tal-Kapitolu 452 tal-Liġijiet ta' Malta bħala l-artikolu tal-liġi (apparti dak diġà indikat fir-risposta tagħha) li *ai termini* tiegħu l-azzjoni attriċi hija preskritta.

5. Fis-sentenza tat-22 ta' Settembru 2016, il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Inferjuri ċaħdet l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni tas-soċjeta` konvenuta ai termini tal-Artikolu 47(1) tal-Kap. 452 tal-Liġijiet ta' Malta u laqgħet l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni *ai termini* tal-Artikolu 2147(c) tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta u konsegwentement ċaħdet it-talba tal-attriċi. Bl-ispejjeż kontra l-istess attriċi.
6. L-attriċi Mary Xiberras appellat mis-sentenza tal-ewwel qorti, u talbet lil din il-qorti sabiex tirrifirma s-sentenza billi filwaqt li tikkonfermaha fil-parti fejn ċaħdet l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni mogħtija skont l-Artikolu 47(1) tal-Kap 452, tħassarha fil-bqija billi tiċħad l-eċċezzjonijiet u tilqa' t-talba attriċi, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra s-soċjeta` konvenuta.

7. L-aggravji tal-attriċi appellanti Mary Xiberras huma dawn:

- (i) Tilmenta illi kienet skorretta l-ewwel qorti meta qalet li l-azzjoni hi preskritta abbażi tal-Artikolu 2147(c). Tgħid li tali artikolu jirrigwarda azzjonijiet għall-ħlas ta' "*pagi, salarji jew fornituri*" u għaldaqstant il-pretensjoni tagħha għall-ħlas ta' kumpens għal *leave* mhux utilizzat ma jinkwadrax taħtu.
- (ii) In oltre ssostni li biex tirnexxi eċċezzjoni taħt l-Artikolu 2147(c) trid issir prova li l-ħaddiem kien jithallas bix-xahar. Taċċenna għall-fatt li ma tressqet l-ebda prova li hija kienet titħallas bix-xahar u anzi tirreferi għax-xiehda ta' Joseph Dimech in kontro-eżami fejn qal li kien ħallasha bil-"*€4.50 an hour*".
- (iii) Targumenta li anke jekk kien hemm xi preskrizzjoni, din kienet interrotta (rinunzjata) bil-pagament ta' €400 akkont li sar f'Jannar 2015.

(iv) Finalment, fir-rigward tal-kap tal-ispejjeż, tilmenta illi minkejja li l-ewwel qorti każdet l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni taħt l-Artikolu 47(1) tal-Kap 452, dan ma giex rifless fil-kap tal-ispejjeż.

8. Is-soċjeta` konvenuta Classic Real Estate Ltd fis-26 ta' Ottubru 2016 wiegbet u spjegat għalfejn l-appell għandu jiġi miċhud u s-sentenza konfermata. Żiedet tgħid li kemm-il darba l-appell jiġi milqugħ l-atti għandhom jiġu rinvjati quddiem l-ewwel qorti għall-kontinwazzjoni u deċiżjoni fuq il-mertu.

9. **L-azzjoni tal-attriċi:**

Għalkemm l-attriċi intavolat din il-kawża għall-ħlas ta' "*pagi u benefiċċji*" li għandha tiegħu mingħand is-soċjeta` attriċi, fl-affidavit tagħha¹ ippreċiżat illi fil-fatt **qegħda tfittex biss għall-kumpens fir-rigward ta' *vacation leave* li ma utilizzatx:**

"Irrid niċċara illi pagi pendenti m'għandix nieħu u bħala pagi thallast ta' kull ma ħdimt. Il-kontestazzjoni tiegħi hija fuq il-ħlas tal-leave days. Peress li jien kont nagħmel ħafna xogħol u jekk ma nagħmlux jien, ħadd ma kien jagħmlu, ma tantx kont nista' nieħu granet leave."

Dan ikkonfermatu ukoll fil-kontro-eżami tagħha². Mistoqsija x' kienet qegħda titlob permezz tal-kawża odjerna, wiegbet: "***Il-leave li ma ħadtx.***"

10. **Provi:**

Verżjoni tal-attriċi:

- Fl-affidavit tagħha l-attriċi qalet li kienet impjegata mas-soċjeta` konvenuta minn Mejju 2004 sal-31 ta' Marzu 2014³, u li wara tali perjodu kienet ħadmet fuq bażi *part-time* sa Mejju 2014 peress li min kien se jidħol minflokha ma setax jibda qabel tali żmien.
- Bħala xogħol qalet li kienet tiegħu ħsieb il-pagi tal-ħaddiema skont il-kalkoli li jkun għamel l-*accountant* fil-bidu tas-sena, kienet tagħmel il-kontijiet tal-

¹ Affidavit tal-attriċi, fol 79-81.

² Kontro-eżami tal-attriċi, 15.06.2016, fol 90-102.

³ Formola tal-ETC, Dok JD1, fol 16.

infiq u d-dhul, u kienet ukoll tieġu ħsieb il-*management* tal-proprjetajiet li kienu jinkrew.

- Qalet li meta kienet tinforma lil Joseph Dimech (id-direttur tas-soċjeta` konvenuta) li ma kinitx ħadet *leave* minħabba li kien ikun hemm ħafna xogħol, huwa invece kien jgħidilha biex il-*leave* tiegħu kollu. Kontrollata ikkonfermat illi Dimech qatt ma ċaħħadha milli tieġu l-leave, u li anzi kien jgħidilha, "*għandek il-leave, ħudu.*"
- Xehdet li meta lil Dimech infurmatu bl-ammont li kienet qed tippretendi in linea ta' kumpens għal-*leave* mhux utilizzat minnha għall-ewwel kien qalilha li ma kienx se jtihulha kollu, u imbagħad kien qalilha li kien ser jikkuntattjaha ħalli jħallasha. Qalet li darba minnhom f' Jannar 2015 bagħatilha messagġ biex tmur l-uffiċċju u meta marret sabet li kien ħallielha envelope bl-ammont ta' €400 fiha. Spjegat li dawn naqqasithom mill-ammont li kienet qegħda tippretendi bħala kumpens għal-*leave* mhux utilizzat.
- Ikkalkulat li l-kumpens għal-*vacation leave* li ma ħaditx bejn l-2004 u l-2012 jammonta għal €4,250.30. F' dan ir-rigward esebiet id-dokumenti MX1 sa MX4⁴.

Verzjoni tas-soċjeta` konvenuta:

- Joseph Dimech fix-xieħda tiegħu tat-3 ta' Novembru 2015 qal⁵ illi l-attriċi kienet impjegata mas-soċjeta` konvenuta, "*qisha tip ta' segretarja.*" Qal li kellha l-finanzi f' idejha u kienet tħallas il-pagi lill-ħaddiema hi. Mistoqsi dwar il-pagi li kienet tieġu l-istess Mary Xiberras, irrisponda "*Mela l-pagi tagħha ovvjament kienu jittieħdu kull xahar.*"
- Dwar il-kwistjoni tal-*vacation leave*, xehed li ma kien hemm l-ebda ftehim:

⁴ Dok MX1 sa MX4, fol 82-85.

⁵ Xieħda ta' Joseph Dimech 03.11.2015, fol 10-15.

"Jiena kont dejjem insostni biex hi tieġu dejjem il-leave. Ħu l-leave, jiena se nsiefer ħamest ijiem, ipprova ħu l-leave. Darba għidtilha, inti ħadt leave? Qaltli, ma ħadtx għax kelli x' nagħmel. Jigifieri din waħda mill-okkażjonijiet."

- Kontro-eżaminat⁶ ikkonferma li lill-attriċi fil-fatt ma ħallashiex għall-*vacation leave* li ma utilizzatx. Spjega li qatt ma kien għamlilha restrizzjonijiet biex ma tiġux leave. Anzi qal li meta kien isiefer kien jgħidilha biex jekk tista' tieġu l-leave. Isostni li "*qatt ma żammejtha li tieġu l-leave.*" Jargumenta illi jekk ma ħaditx il-leave dan kien "*kapriċċ tagħha*".
- Ikkonferma li wara ġie tterminat l-impieg tagħha fil-31 ta' Marzu 2014, baqgħet tmur tagħmel xi sigħat iżda mhux fuq bażi *part-time* u mhux full-time. Qal li huwa ħallasha b'kemm kien qallu l-*accountant* u cioe` bil-€4.50 fis-siegħa.
- Fir-rigward tal-€400 li taha f' Jannar 2015, spjega li dawn kienu biex jagħmlu tajjeb għall-appartament tax-Xwejni li silfitu għal ġimgħatejn jew ħmistax biex qagħdu fih xi ħaddiema li kienu jaħdmu fil-post tiegħu.

11. Konsiderazzjoni.

- L-Artikolu 2147(c) tal-Kodiċi Ċivili jipprovdi illi "*l-azzjonijiet tas-sefturi jew persuni oħra mħallsin bix-xahar, tal-artiġjani jew tal-ħaddiema bil-ġurnata, għall-ħlas tal-ġranet tal-pagi, tas-salarji, jew tal-fornituri li jkollhom jjeħdu*" jaqgħu bi preskrizzjoni bl-għeluq ta' senà.⁷

⁶ Kontro-eżami ta' Joseph Dimech tal-04.05.2016, fol 61-77.

⁷ Dan huwa traduzzjoni mit-test originali bit-Taljan tal-Artikolu 1911 tal-Ordinanza Numru VII tal-1868 (promulgata bi proklama numru 1 tal-11.02.1870) li kien jaqra hekk: "***Le azioni dei domestici od altre persone stipendiate a mese, degli operai e dei giornalieri, pel pagamento delle loro giornate, dei loro salari, o delle somministrazioni loro dovute.***"

- L-azzjoni odjerna tirrigwarda l-ħlas għall-kumpens rigwardanti *vacation leave* mhux utilizzat mill-attriċi bejn is-snin 2004 u 2012 (ara Dok MX1⁸).
- Id-domanda hi jekk azzjoni għall-ħlas ta' kumpens għal *vacation leave* mhux utilizzat, tigix preskritta taħt l-Artikolu 2147(c) tal-Kodiċi Ċivili. Għalkemm is-soċjeta` konvenuta fin-nota tas-sottomissjonijiet għamlet riferenza għal ġurisprudenza b'riferenza għall-argument tagħha li dik id-disposizzjoni ma tapplikax għall-kawża fejn l-attur jitlob ħlas ta' leave li ma jkunx ħa waqt impieg, fis-sentenza tal-ewwel qorti din il-materja ma ġietx kunsidrata. Fil-fatt wara li l-ewwel qorti rriprodriet id-disposizzjoni, mill-ewwel għaddiet biex tikkunsidra minn meta beda jiddekorri l-perjodu ta' sena kontemplat f'dik id-disposizzjoni.
- L-Artikolu 2147(c) tal-Kap 16 jiddistingwi bejn "*paga*" u "*salarju*". Fil-kawża fl-ismijiet **Paul Degiorgio vs Vincent Muscat** deċiża mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fit-8 ta' April 2002 ġie ritenut illi l-Artikolu 2147(c), "*jitkellew dwar persuni mħallsin bix-xahar jew persuni ingaġġati bil-ġurnata għall-ħlas tal-ġranet tal-pagi.*" Fil-fatt l-istess qorti kkonkludiet li dan l-artikolu ma kienx applikabbli għall-każ li kellha quddiemha peress li l-attur f' tali kawża kien jitħallas bil-ġimgħa u mhux bix-xahar jew bil-ġurnata. Fil-fehma ta' din il-qorti jidher li l-frasi "*granet tal-pagi*" tirreferi għal dawk il-ħaddiema li jaħdmu bil-ġurnata⁹ filwaqt li "*salarji*" tirreferi għal dawk li jitħallsu bix-xahar.
- L-Att dwar l-Impieg u Relazzjonijiet Industrijali (Kap 452) invece, ma jiddistingwix bejn "*paga*" u "*salarju*". L-Artikolu 2 jipprovdi illi:

"paga" tfisser rimunerazzjoni jew qligħ, li jitħallsu principal lill-impjegat u tinkludi kull bonus li jitħallas skont l-Artikolu 23¹⁰ minbarra kull bonus jew allowance relatati mal-eżekuzzjoni tax-xogħol jew mal-produzzjoni."

⁸ Fol 82.

⁹ Fit-test Taljan: "*pel pagamento delle loro giornate*".

¹⁰ Il-bonuses statutorji.

- Ikun opportun li jiġu elenkati xi eżempji ta' x'għie ritenut mill-qrati tagħna li jikkwalifika jew ma jikkwalifikax bħala "ħlas" ta' "paġa" jew "salarju" għall-finijiet tal-Artikolu 2147(c):

- (i) Fil-kawża **Alexander Ciantar vs Hotels Administration Ltd** deċiża minn din il-qorti fl-20 ta' Ottubru 2003, il-ħlas ta' sahra ġie kkunsidrat li huwa inkluż fil-ħlasijiet kontemplati fl-Artikolu 2147(c)¹¹.
- (ii) Fil-kawża **Josephine Vella et vs Korporazzjoni Enemalta**, deċiża mill-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Ġurisdizzjoni Superjuri fil-11 ta' Lulju 2008, ġie ritenut illi on call allowance imħallas b'rati fissi huwa parti essenzjali mill-pakkett tas-salarju u jikkwalifika biex jaqsa' fil-kategorija ta' salarju (u cioe` jikkwalifika bħala wieħed mill-ħlasijiet kontemplati fl-Artikolu 2147(c))¹².
- (iii) Fil-kawża **Paul Aquilina vs Victor Satariano noe**, deċiża mill-Qorti tal-Appell (Kummerċjali) fit-13 ta' Ġunju 1994, ġie spjegat illi l-ħlas ta' kumpens għal leave mhux utiżżat mill-impjegat ma jaqax taħt il-kategorija ta' "salarju". Il-Qorti tal-Appell irrieniet li ma jidherx li tista' tiġi applikata formula ta' ekwivalenza bejn id-dritt għal-leave u d-dritt għas-salarju biex tista' tiġi applikata l-preskrizzjoni invokata mill-konvenut nomine. (Għalkemm il-preskrizzjoni invokata f' dan il-każ kienet dik ta' tmintax-il xahar taħt l-Artikolu 2148(d)¹³ tali insenjament ċertament li japplika wkoll għall-preskrizzjoni invokata taħt l-Artikolu 2147(c) tenut kont tal-fatt li si tratta wkoll ta' "salarju"¹⁴)

¹¹ Il-qorti pero` ikkummentat illi l-attur appellant ma qalx li l-preskrizzjoni ma kinitx applikabbli għaliex huwa jithallas bil-ġimgħa, u li tali ħlas mhux kontemplat fl-Artikolu 2147(c).

¹² L-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni taħt l-Artikolu 2147(c) imbagħad ġiet miċhuda minħabba li rrizulta li s-salarju kien stipulat b'tant fis-sena u mhux b'tant fix-xahar.

¹³ L-Artikolu 2148(d) jipprovdi li l-azzjonijiet ta' "persuni għall-ħlas tas-salarju tagħhom" jaqgħu bi preskrizzjoni bl-egħluq ta' tmintax-il xahar.

¹⁴ Anke jekk l-Artikolu 2148(d) ma jistipulax il-mod ta' kif jithallas is-salarju (u cioe`, jekk hux bil-ġurnata, bil-ġimgħa, bix-xahar jew bis-sena).

- (iv) Fil-kawża **Karmenu Vella vs General Workers' Union**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-8 ta' Ottubru 2013, għe ritenut illi stante li l-pretensjoni attriċi kienet għall-ħlas ta' għamla ta' *terminal benefit* u għall-ħlas ta' *leave*, l-għaqda konvenuta ma setgħetx teċċepixxi l-preskrizzjoni skont l-Artikolu 2147(c) għaliex tali dispozizzjoni "b'ebda mod ma tista' twaqqaq dritt ta' azzjoni skont il-kawżali impostata mill-attur".
- Wieħed irid jiftakar li l-preskrizzjoni għalkemm intiza sabiex kwistjonijiet ma jibqgħux miftuħa għal żmien indefinite, kellha tiġi applikata b'mod restrittiv (ara per eżempju **Noel Ellul nomine vs Francis Vella nomine**, Qorti tal-Appell, 8 ta' Mejju, 2001).
 - Fid-dawl tal-ġurisprudenza suċitata jirriżulta ampjament ċar li l-pretensjoni tal-attriċi odjerna ma taqax taħt il-kappa preskrittiva tal-Artikolu 2147(c). Il-kumpens għal *leave* li ma jkunx ħa mpjegat ma jistax jiġi ekwiparat mas-salarju innifsu jew ma' ħlasijiet li jiformaw parti essenzjali mis-salarju; bħal sahra, jew *bonuses* u *allowances* imħallsin b'rati fissi.
 - Ladarba din il-qorti qed issib li l-azzjoni tal-attriċi għall-ħlas ta' kumpens fir-rigward ta' *leave* mhux utilizzat minnha ma jikkwalifikax bħala paga jew salarju taħt l-Artikolu 2147(c), mhux il-każ li tidhol ukoll fil-kwistjoni dwar jekk saret jew ma saritx il-prova li l-attriċi kienet titħallas "bix-xaha" għall-finijiet tal-istess artikolu.

Għal dawn il-motivi, tilqa' l-appell u:

- (i) **Filwaqt li tikkonferma s-sentenza tal-ewwel qorti fil-parti fejn ċaħdet l-eċċezzjoni (ulterjuri) tal-preskrizzjoni skont l-Artikolu 47(1) tal-Kapitolu 452 tal-Liġijiet ta' Malta;**
- (ii) **tħassarha fil-kumplament u tiċhad it-tieni eċċezzjoni tal-preskrizzjoni abbażi tal-Artikolu 2147(c) tal-Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta.**

Izda minflok li tiċhad ukoll l-ewwel eċċezzjoni (kif mitlub mill-attriċi appellanti) qegħda tibgħat l-atti lura lill-ewwel qorti għall-kontinwazzjoni u deċiżjoni dwar il-mertu.

L-ispejjeż taż-żewġ istanzi għandhom ikunu a karigu tas-soċjeta` konvenuta.

Imhalled Dr. Anthony Ellul